

Husmodern Nr 50
1951

Hembygdsdräkt har i alla fall inte stockholmaren!

Över hela den svenska landsbygden plockar man numera fram sina gamla bygdedräkter, rekonstruerar modellerna, puzzlar ihop detaljerna, syr och knäpar för att sen på bygdens festdag träda fram som vackra flickor och raska pojkar i fädernas kläder — evigt aktuella, evigt festliga!

ett glatt sygille är det när fru Axie Andersson samlar fruarna till sin vackra 1600-talsgård för att göra Tveta-dräkten nr 3 färdig — fru Andersson tar maskinsömnaden och fruarna Alva Lindqvist och Elsie Svensson handsömnaden. Det är inte lite som ska sy och broderas på den här dräkten, som ursprungligen tog form på en tid, då livet flöt lugnare och tiden väckte till.

Nedan: I mormors mors soffa sitter fröken Gunborg Larsson i Bogla och beundrar mormors mors schal tillsammans med vänninnan och släktingen fru Elsie Nilsson. Svart silke, praktfulla rika broderier i strålände färger och nästan meterbred frans — nej, så mycket arbete kan man inte lägga ner på schalarna till nya Tveta-dräkten. Den får schal av blommig silkebrokad i stället. Men annars är det handvävt och hemvävt och hemsytt i varenda tum och absolut likt släktdräkten på 1700-talet.

Rändig kjol i grönt, vit, vackert broderad skjorta, gul väst med kort skört, vitt förkläde, blå hätta med broderier, blå eller art schal med praktfullt broderat mönster, röda strumpor och svarta skor — spännen — det är den nya hembygdsdräkten i Tveta i Småland, en av de hundratals orter i Sverige, där man nu har skapat en hembygdsdräkt, på gammalt mönster eller ny idé. D. v. s. ny är den ju aldrig, då vore det liksom ingen riktig hembygdsdräkt, men lyckligen rekonstruerad.

som ännu lever kvar i Tenhultstrakten i Nordsmåland, i Tveta alltså. Så glömdes den bort. Men så småningom blev den rekonstruerad tack vare en energisk Västergårds-fru. Det är hon som står vid styret på Rommelsjö Västergård, fru Axie Andersson. Den spännande historien om hur släktdräkten blev häradsdräkt kan hon berätta.

»Det randiga tyget som vi använder i kjolen vävdes vad vi vet sista gången 1771 av en av våra anmödor, Katrina Zachrisdotter. Sen dess har tyget legat ända tills i år. D. v. s. det har tagits till kud- dar och till stolkläds- lar för att det skulle kunna bevaras. Det var det ursprungliga (Forts. sid. 25)

Som häradsdräkt är dräkten i Tveta ny, men som släktdräkt mycket gammal. Den bars för ett par hundra år sedan i Boda- och Västergårdssläkterna — två familjer

Nedan: Alla tiders tjugigaste festdräkt är väl folkdräkten — och vad är vana vadmal utan den! Detta är Sonja Roger, Bengt Zandin, Richard Nilsson och Louise Holmberg, som svänger om på Skansens gräs i sommarsolen

Västra Nilsson om folkdräkter?
sid. 25

Visste Ni om folkdräkter?

Gamla tiders dräktmoder och klädseder har bevarats egendomligt länge i folkdräkterna, ända in i vår tid. Vi kan spåra en skjortmodell ända tillbaka till stenåldern, till 2000 år före Kristus. Intendenten vid Nordiska museet, fil. dr Anna-Maja Nylén har plockat hop några roliga fakta.

att det plagg som motsvarar vår tids blus, i allmogedräkten kallad överdel, i vissa delar av Sverige haft ett snitt så ålderdomligt, att det återfinns på ett kvinnoplagg i en dansk grav från omkring 2000 år före Kristus. Tillskärningsmetoden har sannolikt brukats i vårt land under nästan 4000 år, men så är tillskärningen också så enkel, genialisk och tygbesparande att inte en bit behöver skäras bort. Den är skuren i ett enda stycke. (Bild 1.)

att en del folkdräkter ända till slutet av 1800-talet har bevarat drag av för länge sedan försvunna möder. Bönderna i Ingelstad, Skåne, exempelvis, ståtade vid högtidliga tillfällen i en dräkt av samma slag som deras an-

fäder hade burit sedan 1600-talets början. Då var den senaste nytt i Europas herrmod, diktat den gången från Spanien. (Bild 2.)

att den ståtliga högtidsdräkt som Vingåkerskvinnorna har fram till mitten av 1800-talet till stora delar var helt präglad av medeltidens och 1500-talets dräktmoder, av den tidens färg- och stilkänsla. (Bild 3.)

att pojkar i bl. a. Leksands och Rätviks socknar, Dalarna, burit kött och förkläde från bröstlapp ända till skolåldern — fört ännu längre. Denna sed är en kvarleva från medeltidens mod då kotten eller kjorteln bars av både gossar och flickor — män och kvinnor. (Bild 4.)

Anna-Maja Nylén.

1. Högtidsdräkt, Ingelstad, Skåne.

2. Överdel av linne, Sulleby, Dalarna.

3. Festdräkt för gift kvinna, V. Vingåker, Sörmland.

4. Söndagsdräkt för pojke, Leksand, Dalarna.

4

nit tillbaka vår dräkt och vi hoppas att alla här i trakten snart kommer att använda den. Den har invigts nu, det var den 2-maj i år, då vi hade kyrksöndag. Meningen är att dräkten ska begagnas vid festliga tillfällen, både offentliga och enskilda. Jag tror att ungdomarna kommer att bli glada över att få den. På rätt och vis kan man väl säga att den liksom ingår i vår beredskap mot flykten från landsbygden. Vad är stadsborna här, så folkdräkter har de ju inga.

Den första som använder den nya dräkten är en släkting på Rammelsjö Långgård, fru Elsie Svensson. För henne har dräkten blivit precis vad den en gång var och är avsedd att vara en festdräkt i stället för finklämningen.

Det är från Västergårdsläkten modellen och mönstren ursprungligen har kommit — det håller alla västergårdsättningar mycket styvt på. I Bogla bor bärarinnan nr 2, fröken Gunborg Larsson. Hennes mor, fru Karin Larsson, är intresserad av folkdräkthistoria liksom hennes mor och morfar.

»Det hänger nog samman med att min mors far var riksdagskamrat och vän med Artur Hazelius, Nordiska museets och Skansens grundläggare. Vi bevarade de gamla traditionerna medan man runtomkring gjorde sitt bästa för att förstöra dem. De ålderdomliga tennlatten smältes ner, de gamla vackra kopparbunkarna sattes ut till hönen, de gamla dräkterna brändes upp. Att ha de gamla färgrika dräkterna ansågs här på landet som synd. I mitten på 1800-talet drog ju den stora väckelsen över socknarna. På sina håll gjordes den upprrensningen särskilt grundligt och det blev inte mycket kvar. Det är ju en underlig uppfattning att det som är vackert och glatt är synd, men något av den uppfattningen har nog länge suttit i. Folkdanserna exempelvis var förhålliga. An idag träffar man många gamla som ställer sig avvisande mot folkdräkterna därför att de tycker att ungdomarna verkar utepökade, högfärdiga och ogudaktiga när de tagit på sig den vackra stassen. Ja, man kanske rentav kan gå så långt som till att tro att den religiösa väckelsen varit en av huvudledningarna till att de gamla folkdräkterna hållit på att gå förlorade och alltså inte den moderna tiden.»

Men än så länge är det bara damerna i Tveta som kan klä sig så fint. Fruarna som har tagit hand om rekonstruktionen har naturligt nog varit mest intresserade av att få fram kvinnodräkten. Men de har börjat så smått nu med mansdräkten och till vidare lämnat västygg till vävning. En vacker dag kan man i Tveta dansa folkdans par om par i både gamla och nya tiders vackraste och festligaste öräkter — hembygdsdräkten. Sture Lönnnerstrand.

23 år, att han 43 år senare i livet skulle hyllas som en hjälte och bäras i gullstol och dränkas i blommor och presenter och visas för pengas häde: jag så när sagt, bara för att han kunde åka cykel så brata.

»Har han ingen annan hobby?»

Nu är det en av pojkarna som svarar — jo, pappa älskar att fiska. Och som alltid när han har något för sig går han helt och hållet upp i sitt förhållande. Här om året var han ute och pimplade och märkte inte att skäppet som han stod på brutits loss och drev till havs för förlig vind. Lotsbåten fick gå ut efter honom och den kom visst i sista minuten.

»Rörut har en ung flicka från samhällset också berättat om det där olyckstillbudet. Men hon visste också att Håkansson stått på det gungande, hala flak och hört änglar sjunga Blott en dag ett ögonblick i sänder.

»Den brukar han gå och vissla, sade hon. »Han visslar så vackert så man kan smälta. Och han kan så många vackra andra sånger. När han sjunger elvisslar dem vet man inte vad man vill ta sig till, så glad och högtidsstämning blir man. Och så är han så snäll. Stållfarfar. Och så rolig. Vi unga tycker så mycket om honom, och gissa om vi är glada för att han klarade sig så fint.»

Det är tydligt att alla unnar Stållfarfar hans liva festdagar med ärekransar och armbandsur, cyklar och tusenlappar och alltihop. Hans sätt att ta upp hjälpen till hela Sveriges Stållfarfar, avvärpnar själva avunden.

Thyra Öhrvall.

Hembygdsdräkt har i alla...

(Forts. fr. sid. 17.)

... till kjolen som användes i rederierna på blusen eller skjortan som det heter hade under tidens lopp blivit kopierade på dukar och har sedan återkopierats från dessa. Det började så att S. L. F. K. — Svenska Landsbygdens Kvinnoförening — där jag är lokalordförande tog upp ämnet till diskussion och vi enade oss om att rekonstruera vår gamla släktdräkt eftersom det inte fanns någon sockendräkt. Det har varit ett pussel att plocka ihop den bit för bit, men det har gått bra med hjälp av Hemslöjdsföreningen i Jönköping som vävt de nya tygerna efter originalen. Vi har sytt färdiga och nu håller vi på med en tredje. Egentligen är det tack vare min svärmor, den på sin tid omtyckta och välkända moster Lina, som vi lyckats. Redan 1920 började hon rekonstruera dräkten, fastän arbetet blev avbrutet. Det fanns ingen häradsdräkt i Tveta och sen vår dräkt blivit erkänd av Nordiska museet har den nu godtagits som häradsdräkt.

Vi är glada över att ha vun-